แนวทางนโยบายการบริหารจัดการบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี*

The Policy Approach for Managing the Thai Nationalityless Persons in Ubon Ratchathani Province

สุรพล ซาเสน[1] สัญญา เคณาภูมิ[2] ภักดี โพธิ์สิงห์[3] วัชรินทร์ สุทธิศัย[4]

Surapol Zasen[1] Sanya Kenaphum[2] Pakdi Phosing[3] Watcharin Sutthisai[4]

[1]นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
[2]ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
[3-4]ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

บทคัดย่อ : การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความเป็นมาและสภาพของบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี 2) คุณภาพชีวิตของบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี 3) ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการเชิงนโยบายบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีและแหล่งข้อมูลได้แก่ 1) เจ้าหน้าที่ขององค์กรภาครัฐและองค์กรภาคเอกชนจำนวน 15 คน 2) บุคคลคนไร้สัญชาติจำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 1) แบบบันทึกข้อมูลการจัดเวทีและการสังเกตสถานการณ์ในเขตพื้นที่ 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามใน 3 ลักษณะได้แก่ (1) ข้อมูลจากการสังเกตที่ลงพื้นที่ (2) จัดเวทีระดมสมองเพื่อถอดบทเรียนของบุคคลไร้สัญชาติไทยและเจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 2 ครั้ง และ (3) สัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นแบบวิธีพรรณนาวิเคราะห์ผลการวิจัยพบว่า 1) ความเป็นมาและสภาพของบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีสามารถจำแนก 7 มิติ ได้แก่ (1) มิติการเมืองสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตคนไร้สัญชาติ (2) มิติลักษณะของคนไร้สัญชาติ (3) มิติสงครามและความรุนแรงที่ส่งผลต่อวิถีชีวิต (4) มิติลักษณะการรับรู้ในภาวการณ์ไร้สัญชาติ (5) มิติกลไกและวิธีการดำเนินชีวิตในรัฐไทย (6) มิติสงครามตัวแทนและอำนาจรัฐที่ส่งผลต่อการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน (7) มิติความช่วยเหลือและกลไกของรัฐไทย 2) คุณภาพชีวิตของบุคคลไร้สัญชาติไทยนำเสนอใน 6 ลักษณะดังนี้ (1) ขาดการส่งเสริมสนับสนุนปัจจัยมูลฐานในดำรงวิถีชีวิต (2) ขาดการมีส่วนร่วมด้านความมั่นคงในรัฐไทย (3) ขาด

---

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง **“แนวทางนโยบายการบริหารจัดการบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี”** หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

การได้รับสิทธิ์บุคคลตามกลไกด้วยวิธีการของรัฐไทย (4) ขาดการได้รับการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนและตามกฎหมายไทย (5) กฎหมายของรัฐไทยไม่เอื้อต่อจัดการกับคนไร้สัญชาติ (6) ขาดเอกภาพในการดำเนินการของรัฐไทยต่อบุคคลไร้สัญชาติ 3) แนวทางนโยบายการบริหารจัดการบุคคลไร้สัญชาติไทยมีแนวทาง 5 ลักษณะดังนี้ (1) การจัดการสถานะและสิทธิของคนไร้สัญชาติ (2) วิธีการให้สถานะที่ถูกต้องแก่คนไร้สัญชาติ (3) การได้สถานะโดยหลักกฎหมายไทย (4) การให้สิทธิในสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ (5) รัฐบาลไทยกับการรับรองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานแก่คนไร้สัญชาติ

คำสำคัญ : แนวทางนโยบายการบริหารจัดการ, คนไร้สัญชาติ.

Abstract : This research aimed to study the background and conditions of the Thai nationality less persons, their life quality and the guidelines for the policy approach for management of the nationalitlyless persons in Ubon Ratchathani province. The key informants were 15 officials of the private and public sectors and 30 key interviewees. The research instruments consisted of 1) data records and observation, 2) forum records, and field data collection. The last part comprised the field data collection, brain storming and in-depth interviews of the target groups. The interviews covered the background and conditions of the nationality less persons in Ubon Ratchathani, their life quality and the policy of administration of the nationality less persons. The research findings were as follows ; 1) The background and conditions of the Thai nationalityless persons consisted of seven dimensions.(1) Political,social and cultural aspects directly and indirectly affected the nationalityless persons. (2) The nationalityless persons's personalities. (3) The war and violence had a huge impact on their life. (4) They were denied justice by both the countries of origin and of destination. Our basic human rights were denied. (5) As for their life quality, Thai government tried to push the nationalityless persons back to the country of origin or further to the third country. (6) There were a proxy war and a state power which could affect their life and property. (7) On assistance and state mechanism. 2)The life quality of the Thai nationalityless persons can be described in the following five aspects. (1) Lack of support of the basic necessities for life. (2) Lack of their participation in the state security. (3) Lack of rights: there was no equality in terms of legal rights. (4) Lack

of equal treatment according to the human rights and Thai law principles. (5) Lack of legal support in Thailand to cope with the nationalityless person. (6) Lack of unity on parted Thai state in its operation towards the nationalityless persons. 3) The guidelines for the administration policy for the Thai nationality less persons in Ubon Ratchathani province were as follows. (1) On the status and rights of the nationalityless persons. (2) On status to be granted to the nationalityless persons. (3) The status gained under Thai law. (4) On the rights gained by nationalization. (5) Thai government and fundamental human rights guarantee.

Keywords : Policy Approach for Managing , Nationalityless Persons

บทนำ

มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบนิเวศ มนุษย์ทุกกลุ่มมีความเสมอภาคภายใต้กฎเกณฑ์ที่มนุษย์ทุกชนชั้นอยู่ภายใต้กระแสธารแห่งการหมุนเวียนสารและการถ่ายถอดพลังงาน อันเป็นความเท่าเทียมกันในระบบนิเวศแต่ละกลุ่มชนมีความสามารถในการที่จะรังสรรค์ภูมิปัญญาและอารยธรรมได้สวยงาม เหมาะสมและสอดคล้องไปตามลักษณะนิเวศเขตต่าง ๆ อันเป็นสิ่งที่ควรจะเป็น (ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ และคนอื่น 2555 : 73) ในความเป็นจริงมนุษย์ในโลกนี้หาได้มีความเท่าเทียมและเสมอภาคในทางสิทธิและศักดิ์ศรีไม่ มนุษย์ยังมีความเหลื่อมล้ำ ไม่เท่าเทียม ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ แม้แต่ในเรื่องของภาษาและวัฒนธรรม อันเป็นความงดงามของภูมิปัญญาของแต่ละชาติ ซึ่งควรอยู่นอกกฎเกณฑ์ความสัมพันธ์ตามระดับในทางสังคม

มนุษย์จะต้องมีการพัฒนาเพื่อค้นหาสิ่งที่ดีกว่าย่อมเป็นเรื่องราวที่ถูกกล่าวขานกันโดยตลอดไม่ว่าจะเป็นยุคใดสมัยใด ในอดีตการค้นหาสิ่งที่ดีกว่าของสังคมมักจะถูกมองด้วยภาพสองภาพ (อรรถ นันทจักร์ 2534 : 108) กล่าวคือ 1) เป็นการเคลื่อนย้ายโดยความสมัครใจเพื่อหาทำเลให้กับชุมชนใหม่ของตนโดยพัฒนาการในลักษณะดังกล่าวจะมีเหตุมาอธิบายอยู่ 2 ประการ คือ ความแห้งแล้งและชุมชนใหม่เริ่มขยายตัวมากขึ้น 2) จะเป็นการเคลื่อนย้ายด้วยเหตุผลทางการเมืองเพื่อหนี ราชภัย

ความเป็นคนผลัดถิ่น จึงไม่จำเป็นต้องมีคุณลักษณะแน่นอนตายตัวครบถ้วนทุกประการตามที่ซาฟราน (ยศ สันตสมบัติ 2551 : 122) แบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ (1) ชนกลุ่มน้อยที่อพยพโยกย้ายจากบ้านเกิดเมืองนอนของตนเข้าไปในพื้นที่ชายขอบของสังคมอื่น (2) กลุ่มชนเหล่านี้ยังมีความทรงจำร่วมหรือมีเรื่องเล่าเกี่ยวกับบ้านเกิดของตน (3) คนพลัดถิ่นเหล่านี้เชื่อว่า

พวกเขาไม่เป็นที่ยอมรับ หรือถูกกีดกันจากสังคมใหม่ที่เข้าไปอาศัยอยู่ (4) คนเหล่านี้จึงมีความหวังอยู่ลึก ๆ ว่าสักวันหนึ่งจะได้กลับไปยังบ้านเกิดของตน (5) และทุ่มเทให้กับความพยายามที่จะฟื้นฟูบ้านเกิดเมืองนอนของตน (6) สำนึกร่วมของคนพลัดถิ่นหรืออัตลักษณ์จึงวางอยู่บนพื้นฐานของสายสัมพันธ์ที่มีต่อบ้านเกิดเป็นสำคัญ และความเป็นคนพลัดถิ่นอาจเกิดขึ้นจากการเป็นแรงงานอพยพข้ามชาติ การหลีกเร้นภัยสงครามและความอดอยากหิวโหยไปจนถึงการแสวงหาโอกาสและช่องทางในการเลื่อนสถานะของตนในโลกยุคไร้พรมแดน การที่ชาวลาว ชาวกัมพูชา และชาวเวียดนาม พากันอพยพหลบหนีออกจากประเทศของตนและส่วนใหญ่มุ่งหน้าเข้าไทย มีสาเหตุสำคัญสืบเนื่องมาจากการที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์เข้าครอบครองอินโดจีนประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งสืบเนื่องมาจากเวียดนามได้ส่งกำลังทหารเข้ายึดครอบครองกัมพูชาเมื่อปลายปี พ.ศ. 2521 เพราะฉะนั้น ก่อนปี พ.ศ. 2518 ประเทศในอินโดจีนต่างปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยและดำเนินการรณรงค์อย่างหนักเพื่อต่อต้านการดำเนินงานของฝ่ายที่นิยมคอมมิวนิสต์ ทั้งนี้โดยได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา แต่การต่อสู้ของฝ่ายรัฐบาลที่นิยมตะวันตกไม่ประสบผลสำเร็จ ท้ายที่สุดต้องประสบความพ่ายแพ้ต่อฝ่ายคอมมิวนิสต์ ความล้มเหลวของรัฐบาลประเทศต่าง ๆ ในอินโดจีนในการต่อสู้กับฝ่ายคอมมิวนิสต์นั้นมีผลสืบเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการหนึ่งก็คือ การดำเนินนโยบายที่ผิดพลาดของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ความขัดแย้งทางการเมืองทั้งระหว่างประเทศและความขัดแย้งภายในประเทศที่กำลังปะทุในหลายดินแดน ทั่วโลก ก่อให้เกิดปัญหาสำคัญตามมา คือ ปัญหาผู้ลี้ภัยทางการเมืองที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นผู้ลี้ภัยเหล่านี้มักอพยพออกจากบริเวณ การต่อสู้ไปยังพรมแดนประเทศเพื่อนบ้านเพื่อหาความปลอดภัยแก่ชีวิต พวกเขาต้องประสบความยากลำบากในการดำรงชีวิต เพราะมักอยู่ในสภาพสิ้นเนื้อประดาตัวต้องอาศัยความช่วยเหลือจากองค์การระหว่างประเทศหรือความช่วยเหลือจากประเทศที่ตนอพยพเข้าไปพักพิง (ชวลีย์ ณ ถลาง 2548 : 98) กล่าวว่าสำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) จำแนกกลุ่มผู้อพยพย้ายถิ่นฐานออกเป็น 4 กลุ่มได้แก่ 1) ผู้ลี้ภัย 2) ผู้แสวงหาที่พักพิง 3) ผู้ลี้ภัยที่ย้ายถิ่นฐานกลับประเทศ 4) และบุคคลที่ความได้รับความห่วงใยคือผู้เคลื่อนย้ายถิ่นภายในประเทศ และในภูมิภาคเอเชียมีผู้อพยพประเภทลี้ภัยมากที่สุด ความเป็นชาติมีรากฐานทางชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์ ภาษา วัฒนธรรม ความเชื่อวิถีชีวิต ลักษณะปัจจัยพื้นฐาน ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการการสร้างสัญลักษณ์และภาพลักษณ์ให้กับแกนทางวัฒนธรรม ตลอดจนจิตสำนึกร่วมและอุดมการณ์ของชาตินิยมจึงอาศัยลักษณะทางชาติพันธุ์อย่างหนักแน่นชัดเจนในการดำรงอยู่ของประเทศและในการจะให้ประเทศพัฒนาต่อไป ประเทศจำต้องมีนโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ

ในส่วนที่เกี่ยวกับต่างประเทศและในการกำหนดนโยบาย (อรอนงค์ น้อยวงศ์ 2541 : 1) โดยยึดหลักผลประโยชน์แห่งชาติ คือ 1) ความอยู่รอดปลอดภัยของชาติ ซึ่งเน้น การมีเอกราช อธิปไตย การมีบูรณภาพทางอาณาเขตที่สมบูรณ์ 2) ความเจริญของชาติหรือการพัฒนาประเทศ 3) เกียรติภูมิของชาติ และประเทศไทยมิได้เพียงแต่รวมเข้าด้วยกันในทางด้านเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังรวมกันทางด้านวัฒนธรรมนั้นด้วย ตลอดจนจะต้องมีการบริการสาธารณะให้กับพลเมือง (สัญญา เคณาภูมิ 2557 : บทคัดย่อ) โดยเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่ความกินดี อยู่ดี และมีความสุขอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

ประเทศไทยในปัจจุบันและอนาคตจะเป็นที่รองรับการกระทำผิดกฎหมายของกลุ่มชนมาจากพม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม ที่ต้องการแสวงหาชีวิตที่ดีกว่าในประเทศไทย แต่ก็สร้างปัญหาต่าง ๆ คือ ด้านสุขภาพ สาธารณสุข ปัจจุบันชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้านก็มีปัญหาโรคระบาดของคนและสัตว์ การอพยพลี้ภัยทางการเมืองและความอดยาก นอกจากนี้ยังมีปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ อาทิ ขบวนการค้าคนของชาวจีน ขบวนการค้าคนของชาวลาว ขบวนการค้าคนของชาวเวียดนาม ขบวนการค้ายาเสพติด ขบวนการขอทานของชาวต่างชาติ แต่ก็ยังมีปัญหาการเคลื่อนย้ายประชากรและแรงงานผิดกฎหมาย นับเป็นปัญหาด้านความมั่นคงอีกรูปแบบหนึ่ง เพราะฉะนั้น จังหวัดอุบลราชธานีเป็นจังหวัดหนึ่งที่อยู่ติดชายแดนที่ได้รับผลกระทบจากสภาพปัญหาข้อเท็จจริงทั้งตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะด้านความมั่นคงของประเทศชาติ พร้อมทั้งการเมืองและการปกครอง ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ด้านอำนาจรัฐและผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ ด้านการส่งเสริมและการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติในการพัฒนาตามนโยบายของรัฐทำให้ต้องดำเนินการเชิงรุกในการส่งเสริมความร่วมมือและขยายความสัมพันธ์อันดีกับนานาประเทศ ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือจากประเทศเพื่อนบ้านที่มีชายแดนติดกันในการแก้ไขมาโดยตลอด โดยเฉพาะปัญหาผู้อพยพเชื้อสายเวียดนาม ผู้อพยพเชื้อสายลาว และผู้อพยพเชื้อสายกัมพูชา ซึ่งได้อพยพลี้ภัยสงครามศาสนา สงครามยุทโธปกรณ์ สงครามกลางเมืองและการเมืองภายในซึ่งช่วงที่อพยพเข้ามามากที่สุดในปี พ.ศ. 2518-2532 ในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

คำถามการวิจัย

1. ความเป็นมาและสภาพของบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีจะเป็น เช่นไร
2. คุณภาพชีวิตของบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีมีลักษณะเป็นอย่างไร
3. จะมีแนวทางนโยบายเช่นไรในการบริหารจัดการบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาความเป็นมาและสภาพของบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี
2. ศึกษาคุณภาพชีวิตของบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี
3. ศึกษาแนวทางนโยบายการบริหารจัดการบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

ขอบเขตการวิจัย

1. พื้นที่เป้าหมาย เป็นการศึกษาวิจัยเฉพาะในจังหวัดอุบลราชธานี โดยใช้ลงพื้นที่สังเกตการณ์ จัดเวทีการระดมสมอง (Brain Storming) และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มเป้าหมายที่ได้โดยการใช้วิธีการแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. ระยะการวิจัยการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และศึกษาความเป็นมาและสภาพของบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

ระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาคุณภาพชีวิตของบุคคลไร้สัญชาติไทย

ระยะที่ 3 เป็นการวิจัยศึกษาแนวทางนโยบายในการบริหารจัดการบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

3. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

การวิจัยระยะที่ 1 ศึกษาความเป็นมาและสภาพของบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

1. แหล่งข้อมูลกลุ่มเป้าหมาย

1.1 ค้นคว้าจากเอกสารตำราที่เกี่ยวข้อง

1.2 สังเกตการณ์ สัมภาษณ์ และ จัดเวทีเสวนากลุ่ม (Focus Group)จากผู้ที่เกี่ยวข้องที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่ได้มาโดยการใช้วิธีการแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่

ที่	ผู้อพยพไร้สัญชาติไทย	จำนวน/คน
1	เชื้อสายเวียดนาม	10
2	เชื้อสายลาว	10
3	เชื้อสายกัมพูชา	10
		30

การวิจัยระยะที่ 2 ศึกษาคุณภาพชีวิตของบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมายการวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้มาโดยการใช้วิธีแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่

ที่	ผู้อพยพไร้สัญชาติไทย	จำนวน/คน
1	เชื้อสายเวียดนาม	6
2	เชื้อสายลาว	6
3	เชื้อสายกัมพูชา	6
		18

2. การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล

3. การจัดเวทีเสวนากลุ่ม (Focus Group)

4. การถอดบทเรียนพรรณนาวิเคราะห์วิธี

การวิจัยระยะที่ 3 ศึกษาแนวทางนโยบายในการบริหารจัดการบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

1. ประชากรกลุ่มเป้าหมายกลุ่มเป้าหมายการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคลและจัดเวทีระดมสมอง ถอดบทเรียนได้แก่ ผู้มีความรู้ความสามารถผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่เกี่ยวข้องที่ได้มาโดยใช้วิธีการแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่

ที่	องค์กรภาครัฐ /เอกชน	จำนวน/คน
1	สำนักงานตำรวจแห่งชาติ	2
2	กระทรวงมหาดไทย	4
3	กระทรวงยุติธรรม	1
4	กระทรวงศึกษาธิการ	2
5	กระทรวงสาธารณสุข	1
6	กระทรวงการพัฒนาและความมั่นของมนุษย์	1
7	ผู้เชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชน	1
8	มูลนิธิพิทักษ์สตรีและเด็ก	3
		15

2. การจัดเวทีระดมสมอง จัดให้มีการระดมสมองและพรรณนาวิเคราะห์วิธีการหาแนวทางนโยบายใน การบริหารจัดการบุคคลไร้สัญชาติเพื่อจะได้ปรับปรุงและแก้ไขต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาแนวทางนโยบายการบริหารจัดการบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีโดยผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยและแบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1 ศึกษาความเป็นมาและสภาพของบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

1.วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาและสภาพของบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

2. แหล่งข้อมูล

2.1 พื้นที่ที่ใช้สำหรับการวิจัยการวิจัยครั้งนี้ได้เลือกพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

2.2 ค้นคว้าจากเอกสาร (Secondary Sources) ตำราที่เกี่ยวข้องได้แก่ พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508, พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535, พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2535, พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551, พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522, พระราชบัญญัติทะเบียนราษฎร พ.ศ.2534, พระราชบัญญัติทะเบียนราษฎร (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551, พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ.2493, พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ.2551, กฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศเอกสารเกี่ยวกับบุคคลไร้สัญชาติและเอกสารอื่น ๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.3 สัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคลจากผู้ที่เกี่ยวข้องที่เป็นบุคคลไร้สัญชาติ เชื้อสายเวียดนาม เชื้อสายลาว เชื้อสายกัมพูชา ที่ได้มาโดยการใช้วิธีการแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. เครื่องมือ (Instruments) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Interview) และการจัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและจากการลงสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์เบื้องต้นในพื้นที่

3.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาความเป็นมาและสภาพของบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

3.2 การจัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus group) กลุ่มที่ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม

3.3 การสร้างเครื่องมือการสร้างเครื่องมือที่เป็นข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ (Interview) และข้อคำถามประเด็นหลักสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus group) ซึ่งมี

ขั้นตอนการสร้างคือ 1) ศึกษาเอกสารตำรางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างเครื่องมือร่าง 2) ข้อคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มจากนั้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาชี้แนะ 3) ปรับปรุงหรือแก้ไขตามข้อเสนอแนะเสนออาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้งเพื่อปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมจนถูกต้องสมบูรณ์แบบและนำแบบสัมภาษณ์และข้อคำถามในการสนทนากลุ่มไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธีเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนครอบคลุมและสามารถตอบปัญหาการวิจัยได้มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

4.1 การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study) ใช้ในการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบุคคลไร้สัญชาติโดยผู้วิจัยศึกษาเอกสารเฉพาะในส่วนที่มีการเชื่อมโยงถึงข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย และข้อมูลที่ได้รับการกล่าวถึงในการสัมภาษณ์ซึ่งสามารถแยกเอกสารที่ศึกษาได้ดังนี้ ข้อมูลเกี่ยวกับการอพยพเข้ามาในประเทศไทยและจังหวัดอุบลราชธานี สิทธิมนุษยชน ชาติพันธุ์ สัญชาติ ทั้งที่เป็นเชื้อชาติเวียดนาม เชื้อชาติลาว และเชื้อชาติกัมพูชา

4.2 การสัมภาษณ์ (Interview) การวิจัยครั้งนี้ใช้ทั้งการสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการ (Semi inform interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Inform interview) ดำเนินการสัมภาษณ์บุคคลไร้สัญชาติเชื้อสายเวียดนาม เชื้อสายลาว และเชื้อสายกัมพูชา

4.3 การสนทนากลุ่ม (Focus group) วัตถุประสงค์ของการจัดสนทนากลุ่มเพื่อทราบและเข้าใจถึงความเป็นมาและสภาพของบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์วิธีและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) และการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้โดยทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่าง ๆ ได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ เหล่านั้นเพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพได้นำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงทฤษฎีซึ่งขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการดังนี้

5.1. การตรวจสอบข้อมูลใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

1) ทำการตรวจสอบข้อมูลในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นการตรวจสอบ

ในสนามโดยใช้วิธีการตรวจสอบด้านวิธีรวบรวมข้อมูลทั้งจากการศึกษาเอกสารการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้อง

2) ทำการตรวจสอบข้อมูลเรื่องเดียวกันจากแหล่งข้อมูลที่ต่างกันเป็นการตรวจสอบข้อมูลเพื่อทำการตรวจสอบว่าเมื่อบุคคลที่ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะยังคงเหมือนเดิมหรือไม่

3) ตรวจสอบข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและสามารถปรับแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้องได้

5.2 นำข้อมูลมาจัดระบบโดยการจัดข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ตามลักษณะความสำคัญในมิติต่าง ๆ

การวิจัยระยะที่ 2 ศึกษาคุณภาพชีวิตของบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

1. วัตถุประสงค์ศึกษาคุณภาพชีวิตของบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี เชื้อสายเวียดนาม เชื้อสายลาว เชื้อสายกัมพูชา ที่ได้มาโดยการใช้วิธีการแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. การเรียนรู้และเข้าใจถึงคุณภาพชีวิตของบุคคลไร้สัญชาติไทย

3. กลุ่มตัวอย่างการวิจัย

การสัมภาษณ์และการเสวนากลุ่มจะคำนึงถึงขนาดของกลุ่มผู้เข้าร่วมเสวนาหัวข้อเรื่องและจุดมุ่งหมายของการเสวนาสื่อกลางและสถานที่สำหรับจัดเสวนากลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยจะเสนอหัวข้อและรายละเอียดการจัดเสวนากลุ่มต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำถึงการจัดเสวนาโดยผู้วิจัยจะเสนอรูปแบบและเทคนิคในการเสวนาคือ การเสวนาแบบคณะ (Panel Discussion) และเสวนากลุ่มแบบระดมสมอง (Brain Storming) เมื่อได้แนวทางแล้วจะสรุปขั้นตอนการจัดเสวนากลุ่มเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้งหนึ่งเพื่อให้ผลของการจัดเสวนาได้ประสิทธิผลสูงสุด

4. เครื่องมือผู้วิจัยจัดทำแบบฟอร์มหัวข้อประเด็นปัญหาในการสัมภาษณ์และจัดเสวนากลุ่มโดยผู้วิจัยจะเป็นผู้ดำเนินการเสวนากลุ่มตามประเด็นหัวข้อที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้เข้าร่วมเสวนาต้องจดบันทึกประเด็นเนื้อหาตามแบบฟอร์มที่กำหนดขึ้นขณะที่ทำการเสวนากลุ่มเพื่อให้เกิดการระดมความคิดและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและนานาทัศนะที่แตกต่างของแต่ละบุคคลซึ่งกันและกันโดยผู้วิจัยจะนำแบบฟอร์มข้อมูลของแต่ละบุคคลนั้นมาร่วมระดมความคิดอีกครั้งเพื่อร่วมหาข้อสรุปและได้องค์ความรู้ที่ตกผลึกนำไปสู่การแก้ไขต่อไป

4.1 กำหนดการการจัดเสวนากลุ่ม

4.1.1 ทำความเข้าใจในประเด็นปัญหาและพิจารณากำหนดชื่อเรื่องโดยจะตั้งเนื้อหา

ที่เสวนากลุ่มหรือปัญหาที่เสวนาโดยจะพิจารณาที่วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของการเสวนา พิจารณาวิธีการเสวนาและการจัดกิจกรรมเสริมการเสวนา

4.1.2 จัดเตรียมเอกสารประกอบการเสวนากลุ่มเอกสารประกอบการเสวนาเป็นปัจจัยสำคัญ ที่จะช่วยส่งเสริมให้การเสวนาดำเนินไปได้ด้วยดีและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดเอกสารที่จัดเตรียมเพื่อแจกให้แก่ผู้เสวนามีดังนี้โครงการจัดเสวนากลุ่มกำหนดการเสวนากลุ่มหัวข้อสำหรับการเสวนากลุ่มรายชื่อสมาชิกและแหล่งสังกัดของสมาชิกที่เข้าร่วมเสวนาทุกคนบทความและงานเขียนประเภทต่าง ๆ ที่น่าสนใจและเกี่ยวข้องกับเรื่องที่เสวนาแบบฟอร์มการบันทึกการเสวนากลุ่มและแบบฟอร์มสรุปการเสวนากลุ่มการเตรียมการจัดเสวนากลุ่มในขั้นตอนต่าง ๆ และการกำหนดประเด็นหัวข้อการเสวนาจะนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับแก้ไขก่อนทุกครั้ง

5. การสร้างเครื่องมือการสร้างเครื่องมือที่เป็นหัวข้อประเด็นปัญหาประกอบการเสวนากลุ่มมีขั้นตอนการสร้างดังนี้ศึกษาเอกสารตำรางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างเครื่องมือร่างประเด็นปัญหาที่จะใช้ในการเสวนากลุ่มจากนั้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาชี้แนะปรับปรุงหรือแก้ไขตามข้อเสนอแนะเสนออาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้งเพื่อปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมจนถูกต้องสมบูรณ์แบบและนำหัวข้อประเด็นปัญหาไปใช้เป็นประเด็นหลักในการเสวนากลุ่มโดยผู้เชี่ยวชาญ

6. การเก็บรวบรวมข้อมูลรวบรวมข้อมูลจากข้อสรุปของผู้บุคคลไร้สัญชาติไทย เชื้อชาติเวียดนาม เชื้อชาติลาว เชื้อชาติกัมพูชา จากการสัมภาษณ์และเสวนากลุ่มโดย

6.1 การเสวนากลุ่ม (Focus group) เป็นการเสวนากลุ่มตามหัวข้อที่กำหนดจากกลุ่มบุคคลไร้สัญชาติจำนวน 18 คน แต่ละคนเสนอข้อมูลความรู้ข้อเท็จจริงและความคิดเห็นของตน แก่ผู้เข้าร่วมเสวนามีวัตถุประสงค์ที่จะให้ผู้เข้าร่วมเสวนาได้รับความรู้ความคิดเห็นที่แตกต่างหลายมุมมองในเรื่องเดียวกัน

7. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และเสวนากลุ่มบุคคลไร้สัญชาติที่มีเชื้อชาติเวียดนาม เชื้อชาติลาว เชื้อชาติกัมพูชา ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์วิธีและข้อมูลที่ได้จากการประชุมแบบระดมสมองใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยนำข้อมูลมา เรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบจากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้

การวิจัยระยะที่ 3 ศึกษาแนวทางนโยบายการบริหารจัดการบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีและผู้ที่เกี่ยวข้อง

1. วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางนโยบายการบริหารจัดการบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

2. การสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล (In-depth Interview) กลุ่มตัวอย่างการวิจัยผู้วิจัยได้ขอหนังสือเพื่อเรียนเชิญผู้เกี่ยวข้องกับทั้งเจ้าหน้าที่ขององค์กรภาครัฐและเจ้าหน้าที่ขององค์กรภาคเอกชน จำนวน 15 คน

3. การจัดเวทีระดมสมอง (Brain Storming) กลุ่มตัวอย่างการวิจัยผู้วิจัยขอหนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องทั้งเจ้าหน้าที่ขององค์กรภาครัฐและเจ้าหน้าที่ขององค์กรภาคเอกชน ตลอดจนบุคคลไร้สัญชาติเชื้อชาติเวียดนาม เชื้อชาติลาว และเชื้อชาติกัมพูชา จำนวนทั้งหมด 15 คน มีวัตถุประสงค์ที่จะให้ผู้เข้าร่วมเสวนาเวทีระดมสมองได้รับความรู้ความคิดเห็นที่แตกต่างหลายมุมมองในเรื่องเดียวกัน

4. เครื่องมือแบบสัมภาษณ์นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับแก้ไขก่อนทุกครั้งในการทำเวทีระดมสะมองมีการนำเสนอความคิด ข้อวิเคราะห์วิจารณ์มีเหตุผลสนับสนุนมีประเด็นที่ชัดเจนโดยการนำเสนอทั้งในรูปของงานเขียนและ การพูดรวมทั้งเปิดโอกาสให้มีการระดมสมองโดยการอภิปรายทั้งในด้านสนับสนุนหรือโต้แย้งโดยในแต่ละเรื่องจะใช้เวลาไม่เกิน 10-20 นาที จุดมุ่งหมายของการทำเวทีระดมสมองก็เพื่อให้ได้แนวทางนโยบายในการบริหารจัดการบุคคลไร้สัญชาติที่สมบูรณ์แบบสามารถนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติต่อไป

5. การสร้างเครื่องมือ การสร้างเครื่องมือที่เป็นประเด็นหัวข้อแบบระดมสมองมีขั้นตอนการสร้างดังนี้ ศึกษาเอกสารตำรางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างเครื่องมือร่างประเด็นหัวข้อแบบสัมภาษณ์ที่จะใช้ในการทำเวทีระดมสมองจากนั้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาชี้แนะปรับปรุงหรือแก้ไขตามข้อเสนอแนะเสนออาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้งเพื่อปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมจนถูกต้องสมบูรณ์แบบและนำหัวข้อประเด็นแบบประเมินไปใช้เป็นประเด็นหลักในการทำเวทีระดมสมอง

6. การเก็บรวบรวมข้อมูลรวบรวมข้อมูลจากข้อสรุปของผู้เกี่ยวข้องกับบุคคลไร้สัญชาติทั้งที่เป็นเจ้าหน้าที่องค์กรภาครัฐและเจ้าหน้าที่องค์กรภาคเอกชนเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขแนวทางนโยบายในการบริหารจัดการบุคคลไร้สัญชาติให้ดีขึ้น สมบูรณ์แบบยิ่งขึ้นต่อไป

7. การวิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และเวทีระดมสมองใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบจากนั้นนำมาตีความ หมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้

สรุปผลการวิจัย

1. ความเป็นมาและสภาพของบุคคลไร้สัญชาติไทยซึ่งประกอบด้วยสามกลุ่มใหญ่ ๆ คือ 1) คนเชื้อชาติลาว 2) คนเชื้อชาติกัมพูชา และ 3) คนเชื้อชาติเวียดนาม สามารถจำแนกได้ 7 มิติ ได้แก่ (1) มิติการเมืองสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตคนไร้สัญชาติ (2) มิติลักษณะของคนไร้สัญชาติ (3) มิติสงครามและความรุนแรงที่ส่งผลต่อวิถีชีวิต (4) มิติลักษณะการรับรู้ในภาวการณ์ไร้สัญชาติ (5) มิติกลไกและวิธีการดำเนินชีวิตในรัฐไทย (6) มิติสงครามตัวแทนและอำนาจรัฐที่ส่งผลต่อการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน (7) มิติความช่วยเหลือและกลไกของรัฐไทย

2. คุณภาพชีวิตของบุคคลไร้สัญชาติไทยในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี นำเสนอใน 5 ลักษณะ ได้แก่ (1) ขาดการส่งเสริมสนับสนุนปัจจัยมูลฐานในดำรงวิถีชีวิต (2) ขาดการมีส่วนร่วมด้านความมั่นคงในรัฐไทย (3) ขาดการได้รับสิทธิ์บุคคลตามกลไกด้วยวิธีการของรัฐไทย (4) ขาดการได้รับการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนและตามกฎหมายไทย (5) กฎหมายของรัฐไทยไม่เอื้อต่อจัดการกับคนไร้สัญชาติ (6) การขาดเอกภาพในการดำเนินการของรัฐไทยต่อบุคคลไร้ 3) แนวทางนโยบายการบริหารจัดการบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ได้มีการสัมภาษณ์และการจัดเวทีระดมสมองเพื่อหาแนวทางและวิธีการดำเนินการโดยอาศัยฐานข้อมูลของเจ้าหน้าที่องค์กรภาครัฐและเจ้าหน้าที่องค์กรภาคเอกชน มีแนวทาง 5 ประเด็น ได้แก่ (1) การจัดการสถานะและสิทธิของคนไร้สัญชาติ (2) วิธีการให้สถานะที่ถูกต้องแก่คนไร้สัญชาติ (3) การได้สถานะโดยหลักกฎหมายไทย (4) การให้สิทธิในสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ (5) รัฐบาลไทยกับการรับรองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานแก่คนไร้สัญชาติ

อภิปรายผลการวิจัย

1. การวิจัยเรื่องแนวทางนโยบายการบริหารจัดการบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า (1) ความเป็นมาและสภาพของบุคคลไร้สัญชาติไทยซึ่งประกอบด้วยสามกลุ่มใหญ่ ๆ คือ 1) คนเชื้อชาติลาว 2) คนเชื้อชาติกัมพูชา และ 3) คนเชื้อชาติเวียดนาม สามารถจำแนกได้ 7 มิติ ได้แก่

1.1 มิติการเมือง สังคม และวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตคนไร้สัญชาติทั้งสามกลุ่ม พบว่า ได้รับผลกระทบทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เพราะต้องเผชิญกับเหตุการณ์การท้ายอำนาจรัฐของประเทศต้นทางและประเทศปลายทาง โดยเฉพาะการใช้อำนาจในทางมิชอบของรัฐ การผูกขาดอำนาจโดยไม่มีความชอบธรรม การกดขี่ข่มเหง การละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน การไร้ซึ่งมนุษยธรรม การละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการใช้ความรุนแรงเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนเอง ในทางมิชอบทำให้ขาดเสถียรภาพในการใช้อำนาจ ทำให้

ประสบความเดือดร้อน ไร้ที่พักพิงอาศัย จึงขอลี้ภัยทางการเมืองและทางศาสนาที่ชาติมหาอำนาจเป็นคนก่อขึ้นโดยการข้ามฝั่งเข้ามายังประเทศไทยโดยทางน้ำและทางบก เข้ามาตามแนวชายแดนที่มีพรมแดนติดต่อกัน โดยส่วนมากจะลักลอบเข้ามาโดยผิดกฎหมาย ทำให้กลายเป็นคนไร้สัญชาติ ไร้สถานะและสิทธิตามกฎหมายของประเทศต้นทางและปลายทาง ทำเกิดความไม่มั่นคงและความปลอดภัยในชีวิตซึ่งสอดคล้องบางส่วนกับงานวิจัยของเลหล้า ตรีเอกานุกูล (2549 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมไทยและผลกระทบของการถูกจำกัดสิทธิที่มีต่อคุณภาพชีวิตบุคคลไร้สัญชาติไทยว่า คนไร้สัญชาติได้รับผลกระทบด้านวัฒนธรรม ด้านการจำกัดสิทธิ์ ด้านครอบครองทรัพย์สิน และด้านการเดินทางออกนอกพื้นที่

1.2 มิติลักษณะของคนไร้สัญชาติทั้งสามกลุ่ม พบว่า สถานะของเราเป็นคนที่ไม่มีสถานะทางกฎหมายเพราะขาดหลักฐานหรือเอกสารการแสดงจุดข้องเกี่ยวกับรัฐไทย การดำรงวิถีชีวิตด้วยการแทรกตัว เป็นสมาชิกในหมู่บ้าน ชุมชน วัด รับจ้างทั่วไป อาศัยอยู่กับญาติพี่น้อง แต่งงานกับคนไทย บรรพชาและอุปสมบทเพื่อเรียนหนังสือ ไร่เลือนลอย ตามแนวชายแดนที่มีพรมแดนติดต่อกันกับไทยในหลายพื้นที่ของจังหวัดอุบลราชธานีได้แก่ อำเภอโขงเจียม อำเภอศรีเมืองใหม่ อำเภอโพธิ์ไทร อำเภอสิรินธร อำเภอบุณฑริก ซึ่งก็มีความเสี่ยงต่อการถูกจับกุมและดำเนินคดีจากเจ้าหน้าที่ของรัฐไทย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญนภา จันทร์แดง (2547 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “จอบิ” บุคคลไร้สัญชาติ : ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนผลพวงจากการสร้างรัฐไทยสมัยใหม่ว่า ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนส่วนหนึ่งมาจากการจัดระเบียบเรื่องประชากร แม้จะมีหลักสิทธิมนุษยชนพื้นฐานซึ่งอาจจะไม่สามารถคุ้มครองความมั่นคงทางด้านสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมายให้ได้

1.3 มิติสงครามและความรุนแรงที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตทั้งสามกลุ่ม พบว่า ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นโดยชาติมหาอำนาจที่มุ่งแสดงความเป็นนักล่าอาณานิคมด้วยแสนยานุภาพที่ทรงพลังด้วยภาคีทางทหาร การเมืองและเศรษฐกิจทั้งในแบบและนอกแบบ ประกอบด้วย ฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา อังกฤษ สหภาพโซเวียตและจีน ส่งผลต่อพฤติกรรมการดำรงวิถีชีวิตซึ่งสอดคล้องบางส่วนกับงานวิจัยของนาเดีย ลาทีฟ (Nadia Latif,2010 : Abstract) ที่ศึกษาเกี่ยวกับอาณาเขตที่เป็นส่วนกั้นกลาง : กรณีศึกษามนุษยชาติและความเป็นเจ้าของในศูนย์พักผู้อพยพชาวปาเลสไตน์ว่า ยุคโลกานุวัตน์รวมสมัยมีการเคลื่อนไหวของมวลชนและต้องเผชิญกับการไม่มีที่อยู่อาศัย คือ 1) กลายเป็นคนเร่ร่อนไร้ถิ่นที่พักพาอาศัย 2) กลายเป็นคนอยู่ในสถานะคนหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย 3) กลายเป็นคนที่ไม่มีสถานะและสิทธิตามกฎหมายไทย 4) ถูกรัฐประเทศปลายทาง

มองว่า พฤติกรรมและการกระทำของพวกเราสั่นคลอนอธิปไตยและความมั่นคงของชาติถือว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่อันตรายและผิดกฎหมาย 5) ถูกแสวงหาผลประโยชน์และการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานด้วยการเลือกปฏิบัติ 6) มีพฤติกรรมปิดบัง อำพรางอัตลักษณ์ตัวตนและขาดความเชื่อมั่นทางมนุษยสัมพันธ์ 7) ไม่สามารถหลีกเลี่ยงการถูกปราบปรามจับกุมดำเนินคดีตามกฎหมายของรัฐไทยส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพและจิตภาพ

1.4 มิติลักษณะการรับรู้ในภาวการณ์ไร้สัญชาติทั้งสามกลุ่ม พบว่า 1) ไม่ได้รับความยุติธรรมและถูกปฏิเสธจากประเทศต้นทางและปลายทางในเรื่องสถานะและสิทธิตามกฎหมาย 2) การถูกกดทับด้วยการควบคุมเข้มงวดอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดจากรัฐประเทศทั้งสองฝากฝั่งโดยอ้างการรักษาดุลอำนาจระหว่างประเทศ ผลประโยชน์และความมั่นคงของประเทศชาติ ซึ่งสอดคล้องบางส่วนกับงานวิจัยของ ยอร์เทน กันดอคดู (Ayten Gundogdu 2008 : Abstract) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการไร้สิทธิ์ในยุคแห่งสิทธิ : กรณีศึกษาชาวฮอยอานเอรนท์และความยากลำบากร่วมสมัยว่า ปัญหาการไร้สิทธิที่เกิดขึ้นและได้ขยายอาณาบริเวณทำให้เกิดมีความสลับซับซ้อนมากขึ้นส่งกระทบไปสู่การเมืองและสิทธิมนุษยชนในเชิงประวัติศาสตร์ 3) การถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนเพียงเพราะอ้างถึงอธิปไตยของรัฐประเทศในการให้สัญชาติและการถอนสัญชาติของพวกเราผ่านการบังคับใช้กฎหมายสัญชาติ พระราชบัญญัติทะเบียนราษฎร กฎหมายคนเข้าเมืองและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง 4) ถูกปัดความรับผิดชอบเพราะไม่ต้องการให้เกิดข้อพิพาทและเงื่อนไขในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ 5) รัฐแต่ละรัฐไม่มีนโยบายที่ชัดเจนในการป้องกันเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิ์และการจำกัดสิทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม และ 6) การจัดระเบียบควบคุมการเข้าเมืองตามกฎหมายคนเข้าเมืองเป็นการปิดกั้นและขัดขวางสถานะและสิทธิตามสิทธิขั้นพื้นฐานในความเป็นมนุษย์บนโลก เพราะเพียงอ้างถึงความมั่นคงเป็นเครื่องมือในการดำเนินการ

1.5 มิติกลไกและวิธีการดำเนินชีวิตในรัฐไทยของทั้งสามกลุ่ม พบว่า 1) การดำเนินวิถีชีวิตด้วยการอาศัยแฝงตัวและซ่อนตัวกับครอบครัวของคนในหมู่บ้านชายแดนด้วยสายสัมพันธ์ญาติมิตรด้วยการแต่งงาน การเป็นลูกฮัก การผูกเสี่ยว รับจ้างทั่วไป การบรรพชาและอุปสมบทเพื่อเรียนหนังสือ และการมีผลประโยชน์ต่างตอบแทนเพื่อให้มีปัจจัยพื้นฐานเพื่อยังชีพ 2) ประสบความยากลำบากและกระวนกระวายเพราะกลัวถูกทารุณกรรมและการใช้ประโยชน์ที่ขัดต่อสิทธิและเสรีภาพ 3) การเสนอผลประโยชน์ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐไทยเพื่อแลกเปลี่ยนกับการได้รับการผ่อนปรนให้อาศัยอยู่แบบยาวนาน 4) การมีบรรทัดฐานที่บิดเบี้ยวโดยสิทธิมนุษยชนเพราะทุกรัฐมุ่งตอบสนองผลประโยชน์ในระดับรัฐมากกว่าที่จะคำนึงถึงผลกระทบต่อบุคคล

พลเมืองของตนเองทำให้ประสบชะตากรรม 5) ประเทศไทยเป็นสถานที่ให้ชีวิตแก่พวกเราและปลอดภัยที่สุด แต่ก็หวั่นวิตกกลัวถูกดำเนินคดีและเลือกปฏิบัติ 6) ความมั่นคงและกฎหมายที่เกี่ยวกับคนไร้สัญชาติหรือต่างด้าวถือเป็นกลไกสำคัญของรัฐไทยใช้เป็นเครื่องมือเพื่อแก้ไขปัญหาด้วยนัยการดำเนินการป้องกัน ปราบปราม และส่งหรือผลักกลับประเทศต้นทางหรือส่งไปประเทศที่สาม อาจจะทำให้เราไม่สามารถออกจากพันธนาการที่รึงรัดได้ ควรที่จะดำเนินการในลักษณะที่จะเป็นการปลดทุกข์ให้กับเราโดยการยึดเงื่อนไขทางกฎหมายอย่างเคร่งครัดส่วนหนึ่งและมีการเชื่อมสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมเหมือนกับเส้นทางสายไหมเพื่อจะแรงกดดันต่าง ๆ

1.6 มิติสงครามตัวแทนและอำนาจรัฐที่ส่งผลต่อการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินของทั้งสามกลุ่ม พบว่า 1) หมู่บ้านชายแดนหลายอำเภอของจังหวัดอุบลราชธานีกลายเป็นพื้นที่รองรับการอพยพข้ามพรมแดน ซึ่งสอดคล้องกับบางส่วนของงานวิจัยของ แซนดี ไฟน์ (Sandee Pyne 2007 : Abstract) ที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับองค์ความรู้เกี่ยวกับการอพยพ : กรณีศึกษาการไร้รัฐและความปลอดภัยในชายแดนไทย-พม่าว่า ความยากจนและความไม่มีสถานะทางกฎหมาย และความขัดแย้งอันเป็นสาเหตุนำไปสู่การอพยพและความหิวโหยที่กำลังเกิดขึ้นในยุคโลกาภิวัตน์สำหรับแรงงาน 2) การแย่งชิงอำนาจรัฐทำให้ประชาชนผู้บริสุทธิ์ต้องสูญเสียชีวิต ทุพพลภาพ เสียเสรีภาพ และเกิดทุพภิกภัย 3) ความเห็นแก่ตัวของชาติมหาอำนาจและผู้นำประเทศที่ต้องการอำนาจโดยไม่สนใจการละเมิดหลักสิทธิมนุษยชนและกฎหมายระหว่างประเทศ

1.7 มิติความช่วยเหลือและกลไกของรัฐไทย พบว่า 1) มีการดำเนินชีวิตความเป็นอยู่เรียบง่าย มีความขยัน มีระเบียบ ซึ่งสอดคล้องกับบางส่วนของงานวิจัยของ ภรณี แก้วบวร (2555 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของแรงงานพม่าในพื้นที่จังหวัดเชียงราย หลังการรับสื่อว่า มีการรับทราบชีวิตที่นำไปสู่ความเป็นอัตลักษณ์ของผู้ย้ายถิ่นและมีการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ผู้ย้ายถิ่นไปสู่ความเป็นพม่าใหม่จากการแสดงอุดมการณ์ผ่านสื่อ แต่ยังมีบางพื้นที่ที่ยังสามารถแสดงว่า ชีวิตของแรงงานพม่าที่ยากลำบากยังมีอยู่จริงในสังคมไทย 2) ได้รับการช่วยเหลือในระดับหนึ่งค่อนข้างไม่เหมือนกับบุคคลคนไทยทั่วไปเพราะยังถูกปฏิเสธสิทธิความเป็นพลเมือง 3) ขาดความปลอดภัยและความมั่นคงในชีวิตและต้องยอมรับสภาพความเป็นคนไร้สัญชาติ เนื่องจากรัฐไทยไม่มีนโยบายให้ภูมิลำเนาแก่คนที่ไม่มีสัญชาติไม่ว่าจากภูมิภาคใดก็ตาม 4) รัฐไทยพยายามสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจมากกว่าการเปิดพื้นที่เพื่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งบางครั้งอาจถูกจับกุมและปราบปรามจนถึงติดคุกหรือผลักดันกลับและเนรเทศออกนอกราชอาณาจักรไทย

2. คุณภาพชีวิตของบุคคลไร้สัญชาติไทยในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี นำเสนอใน 5 ลักษณะ ได้แก่

2.1 ขาดการส่งเสริมและสนับสนุนปัจจัยมูลฐานในดำรงวิถีชีวิต พบว่า 1) การดำรงชีวิตด้วยความไร้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เพราะถูกจำกัดสิทธิ์ในฐานะคนนอกกฎหมายซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสภาความมั่นคงแห่งชาติ (2548 : 3) ที่ศึกษาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลว่า การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน ทัศนคติที่ดีต่อกัน และตระหนักในคุณค่าของความคิด วิถีชีวิตและวัฒนธรรมโดยมีหลักการเคารพสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลและความมั่นคงของชาติ 2) การข้ามพรมแดนของเรานำมาสู่การเชื่อมโยงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองระหว่างบ้านของเราที่จากมากับที่อยู่ใหม่ แต่ก็ต้องขึ้นอยู่กับบริบทที่แตกต่างของแต่ละพื้นที่ 3) โอกาสในการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานโดยเฉพาะด้านการศึกษา ด้านการสาธารณสุข ด้านกระบวนการยุติธรรม ด้านคมนาคม ด้านการสื่อสาร ด้านสวัสดิการสังคม และการคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ยังเข้าถึงได้ค่อนข้างยากเนื่องจากไม่มีสถานะและสิทธิพลเมืองของบุคคลตามกฎหมายของประเทศไทย 4) ต้องเผชิญหน้ากับการถูกกีดกันในรูปแบบต่าง ๆ เพราะอคติเรื่องเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ศาสนา เพศความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและอัตลักษณ์อื่น ๆ 5) การเผชิญหน้ากับบริบททางสังคมในประเทศไทยที่เราถูกมองว่าเป็นคนแปลกหน้ามีสถานะไม่ต่างจากคนไร้ขีดความสามารถ 6) การเคลื่อนย้ายของเราไม่สามารถแยกออกจากบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมที่แวดล้อมเราอยู่ เพราะเราไม่สามารถตัดขาดจากความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของคนในหมู่บ้าน ชุมชนในท้องถิ่น และต้องจ่ายสินบนให้กับพนักงานท้องถิ่นเพื่อแลกกับการรักษาความลับทางราชการ 7) ความยากและความซับซ้อนของกฎหมายหรือพระราชบัญญัติที่เกี่ยวมีหลายฉบับ ทำให้แนวทางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ไม่มีความเป็นเอกเทศและเอกภาพและยังเกิดการใช้ดุลพินิจในการปฏิบัติหน้าที่

2.2 ขาดการมีส่วนร่วมด้านความมั่นคงในรัฐไทย พบว่า ความโลภและความกระหายอำนาจกับเงินตรา มีอยู่ในจิตใจของมนุษย์ไม่มากก็น้อย อาจจะควบคุมได้หรือไม่ได้ เมื่อจำกัดคนคนหนึ่งไป ก็มีคนชนิดเช่นนี้เกิดขึ้นมาอีก ไม่สามารถกำจัดให้หมดลงไปได้ เหมือนเชื้อไวรัสที่ไม่มีวันหมดไปจากโลกนี้ ความเกลียดชัง ความริษยา สามารถบ่มเพาะความเกลียดนี้ให้ผู้อื่นได้จนเกิดความลางแคลงใจ ไม่มั่นใจ คำพูดร้าย ๆ ที่พูดกรอกหูทุกวันจนความเท็จกลายเป็นความจริงได้เหมือนสังคมปัจจุบัน ฉะนั้น การดิ้นรนทำทุกอย่างเพียงเพื่อให้มีชีวิตอยู่รอดและการมีอำนาจวาสนา แม้จะประสบความทุกข์ยาก เพราะไม่มีประเทศใดให้การปกป้องจึงปกป้องตัวเองและทรมานใจมากกว่า ไม่มีใครยอมรับให้เป็นคนของประเทศนั้น ไม่รู้ว่า

เป็นคนของประเทศไหน ยิ่งถูกประเทศของตนทอดทิ้ง เป็นสิ่งที่น่าเศร้าใจอย่างยิ่ง เพราะอาจจะด้วยเหตุผลหลายประการ ซึ่งสอดคล้องบางส่วนกับงานวิจัยของ อนุชาติ พวงสำลี (2543 : 209) ที่ศึกษาเกี่ยวการพัฒนาเครื่องวัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทยว่า ประเทศไทยจะต้องเร่งให้ความสำคัญเกี่ยวกับสาธารณะให้มากขึ้น โดยเฉพาะด้านการสำนึกรักชาติ ด้านตัวผู้นำ ด้านผลประโยชน์ ด้านโอกาส ด้านสถานภาพทางสังคม ด้านการเรียนรู้วิกฤต ด้านเสริมสร้างและการยอมรับแนวคิดใหม่ และปัจจัยสร้างและปัจจัยซ่อม ได้แก่ 1) เราต้องเผชิญกับความเป็นชาตินิยมของประเทศเอกราชในกระแสโลกาภิวัตน์ มีการปฏิบัติที่เข้มข้นยิ่งขึ้นจนเราถูกมองว่าเป็นมนุษย์ขยะ 2) บาปบริสุทธิ์ที่ติดตัวพวกเรามาตั้งต้นจนถึงปัจจุบันโดยไม่ได้ก่อขึ้นหรือเจตนาให้เกิดคือ การกลายเป็นคนไร้สัญชาติ 3) การสอนและการฝึกฝนให้เราเจ้าของปัญหามีความรู้และความกล้าที่แก้ปัญหาด้วยความรู้น่าจะเป็นการแก้ปัญหาที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพที่สุด เพราะเป็นการแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืนที่สุด 4) การไร้เอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคลในรัฐไทยนี้ทุกคนต่างรู้ดีว่ามิได้เกิดจากรัฐไทยไม่มีกฎหมายในมือแต่เกิดจากความไม่ชัดเจนในนโยบายด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของรัฐบาลต่อรัฐบาล 5) การดำเนินชีวิตที่ไม่มีสถานะทางกฎหมายถือเป็นเรื่องยากลำบากมาก เพราะจะทำให้ขาดสิทธิขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อันถือเป็นความไม่มั่นคงในชีวิตอย่างร้ายแรงของเราโดยทุกภาคส่วนทั้งองค์กรภาครัฐและองค์ภาคเอกชนต้องตระหนักให้ดีว่าความมั่นคงของประชาชนคือความมั่นคงของชาติ

2.3 ขาดการได้รับสิทธิ์บุคคลตามกลไกด้วยวิธีการของรัฐไทย พบว่า 1) ความถูกต้องที่มั่นคงและลึกซึ้งต่ออุดมคติเรื่องความยุติธรรมที่เท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายเป็นเรื่องที่ละเลยมิได้และต้องอาศัยหลักมนุษยธรรมเป็นตัวกำหนด เพราะโดยหลักพื้นฐานทางด้านกฎหมายต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัดและให้เกิดความเสมอภาคโดยไม่เลือกใช้และเลือกปฏิบัติ ถ้ามีการเลือกใช้และเลือกปฏิบัติตามกฎหมายก็จะทำให้แสวงหาความยุติธรรมในสังคมได้ค่อนข้างยาก 2) ทำให้ขาดความมั่นใจและหลักประกันในความปลอดภัยเนื่องจากเคยได้รับการช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ทหารและตำรวจไทยในด้านข่าวกรองมาโดยตลอดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องบางส่วนกับการศึกษาของ จุลชีพ ชินวรรโณ (2523 : 91) ที่ศึกษาเกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศของไทย : ภูมิหลังและแนวโน้มในอนาคตว่า นโยบายต่างประเทศของไทยจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของสิ่งสำคัญสี่ประการ ได้แก่ ผลประโยชน์ของชาติ ความปลอดภัย สันติภาพของโลก และความเป็นอิสระ 3) ถ้าชีวิตถูกกดดันจนไม่มีทางออกจริง ๆ ก็จะเปิดโอกาสให้ทางเลือกสุดท้ายแทรกแซง คือ การใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาอาจจะเป็นการสะสมความเครียด

จนกลายเป็นอัมพาตและอัมพฤตในที่สุด เพราะชีวิตในวันนี้ไม่เหมือนวันก่อนเพราะเส้นพรมแดนและสัญชาติมีความสำคัญมากขึ้นทุกวัน 4) รัฐไทยอาจไม่จำเป็นที่จะต้องให้สัญชาติเพียงแต่ให้สิทธิขั้นพื้นฐาน และอยู่ในสถานะใดสถานะหนึ่งเพื่อให้ได้รับความปลอดภัยในชีวิตและการไม่ถูกละเมิดสิทธิ 5) เราอาจจะไม่ได้เกิดในรัฐไทยแต่ก็มีความผสมผสานกลมกลืนเข้ากับสังคมไทยแล้ว จำเป็นและสมควรที่จะกำหนดสถานะบุคคลที่ถูกกฎหมายให้ในระดับนโยบาย 6) วอนขอให้รัฐไทยเข้าใจปัญหาของครอบครัวคนข้ามชาติและไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลไหนที่เข้ามาบริหารประเทศทั้งชั่วคราวและถาวรอยากให้พิจารณาถึงปัญหาความทุกข์จากความไม่มั่นคงในชีวิตของผู้ที่ไร้สถานะและสิทธิโดยสานต่อและผลักดันให้เป็นยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาเกี่ยวกับสถานะและสิทธิของบุคคลจักเป็นคุณูปการและเพื่อไม่เป็นการปิดกั้นโอกาสในการพัฒนาชีวิตเหมือนเช่นในอดีตอีกต่อไป 7) รัฐไทยได้พยายามจะดำเนินการเพื่อขึ้นทะเบียนและพิสูจน์สัญชาติแรงงานต่างด้าวทุกกลุ่มชนโดยได้ทำความร่วมมือกับรัฐบาลต้นทางให้ช่วยตรวจสอบหลักฐานพิสูจน์ทราบบุคคลเป็นระยะก็คงเหลือเฉพาะกลุ่มพวกเราที่เป็นคนนอกสายหรือชายขอบจะต้องถูกสำรวจด้วยการเอ็กซเรย์ทุกพื้นที่แบบพื้นราบเพื่อควบคุมทางทะเบียนและป้องกันการก่อปัญหาอาชญากรรมหรือการกระทำผิดกฎหมาย 8) เชื่อว่ากระบวนการยุติธรรมของรัฐไทยยังมีความยุติธรรมทางสังคมให้กับพวกเราผู้ที่อาศัยอยู่ในสังคมไทย

2.4 ขาดการได้รับการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนและตามกฎหมายไทย พบว่า 1) การที่จะสร้างสัญลักษณ์ของความเป็นธรรมและเป็นผู้นำที่มั่นคงของการต่อสู้เพื่อสิทธิพลเมืองและสิทธิมนุษยชนเพื่อเป็นการปลดชนวนความขัดแย้งด้านเชื้อชาติซึ่งเป็นความหาญกล้าอันชอบธรรมตามสิทธิอำนาจอธิปไตยของเรา 2) ระบบรัฐข้าราชการกับข้าราษฎรมีเงื่อนไขที่ไม่สามารถระบุได้อย่างชัดเจนเนื่องจากยังอิงอาศัยความชอบธรรมทางการเมือง เพราะสิ่งที่เป็นฐานคติแห่งความชอบธรรมของอำนาจแห่งตนที่แท้จริงตั้ง อยู่บน “ผลประโยชน์ของผู้มีอำนาจและการยึดกุมเครื่องมือแห่งอำนาจไว้ได้ และหลักแห่งความยุติธรรมมีอยู่อย่างเดียวกันทุกแห่ง นั่นคือ ผลประโยชน์ของผู้ที่เข้มแข็งกว่า” 3) การถูกปฏิเสธ การรับรองความเป็นพลเมืองและความเป็นประชาชนของประเทศตามกฎหมายทั้งของรัฐประเทศต้นทางและรัฐประเทศปลายทาง 4) รัฐไทยได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาคและการคุ้มครองสิทธิต่างๆไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงในการปกครอง ซึ่งสอดคล้องบางส่วนกับการศึกษาของ ชะวัชชัย ภาติณธุ (2548 : 29) ที่ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้และประสบการณ์สิทธิมนุษยชนว่า การดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีโดยคำนึงถึงความแตกต่าง

เรื่องเชื้อชาติ สีผิว เพศ อายุ ภาษา ศาสนา ความเชื้อทางการเมืองหรืออื่น ๆ บนพื้นฐานทางสังคม และสิทธิมนุษยชนเป็นสิ่งที่ไม่สามารถถ่ายทอดหรือโอนให้แก่ผู้อื่นได้ 5) รัฐไทยจะใช้สิทธิในการแทรกแซงโดยอำนาจรัฐต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนมิได้ ยกเว้นจะเป็นไปตามกฎหมาย และความจำเป็นของสังคมประชาธิปไตย เพื่อผลประโยชน์ของความมั่นคงของชาติ ความปลอดภัยของสาธารณชน เพื่อป้องกันความไร้ระเบียบและอาชญากรรม หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล 6) กฎหมายของรัฐไทยได้พยายามเน้นการคำประกันสิทธิความเป็นมนุษย์และสิทธิเสรีภาพของประชาชน บุคคลมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของรัฐหลายประการ ตั้งแต่สิทธิไม่ถูกจับกุม ไม่ถูกค้น ไม่มีหมายจับ หมายค้น เมื่อถูกจับกุม ก็จะต้องได้รับการแจ้งข้อกล่าวหา มีสิทธิบอกให้ญาติทราบ และมีสิทธิขอประกันตัว มีสิทธิพบทนาย สิทธิได้รับการสอบสวนอย่างรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรมไปจนถึงสิทธิได้รับการลดหย่อนผ่อนโทษ เพราะสิทธิเหล่านี้เป็นทั้งสิทธิมนุษยชนและสิทธิตามกฎหมาย 7) รัฐไทยได้ส่งเสริม เผยแพร่ความคิด ความเข้าใจสิทธิมนุษยชนเพื่อให้รัฐ สังคมและบุคคลเคารพและปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศและมาตรฐานขั้นต่ำในการดำรงชีพคือปัจจัยสี่

2.5 กฎหมายของรัฐไทยไม่เอื้อต่อการจัดการกับคนไร้สัญชาติ พบว่า 1) พวกเรายังถูกกดทับซ้ำซ้อนด้วยการใช้อำนาจในการจำแนกประเภทบุคคลโดยรัฐที่อาศัยอยู่ ซึ่งสอดคล้องบางส่วนกับการศึกษาของ กุมพล พลวัน (2548 : 2-3) ที่ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการของสิทธิมนุษยชนว่า การละเมิดสิทธิมนุษยชนในพม่าทำให้สหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปคำบาตร การงดการทำการค้าขาย เพราะสิทธิมนุษยชน มีความสำคัญทั้งในด้านสังคมโลกและการสร้างประชาธิปไตยในสังคมไทย 2) รัฐไทยจะต้องส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองสิทธิของคนในกระบวนการยุติธรรมเนื่องจากเป็นความจำเป็นเร่งด่วนของทุก ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง (กรมคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชน สำนักงานศาลยุติธรรม ศาลปกครอง กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ สภาทนายความ องค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชน ตลอดจนหน่วยองค์กรปกครองส่วนท้องที่และท้องถิ่น) และสิทธิมนุษยชนทุกระดับ 3) อยากให้รัฐไทยมีการปรับปรุงกฎหมายทั่วไปและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสถานะและสิทธิที่เอื้อต่อคนไร้สัญชาติ สร้างระบบการช่วยเหลือทางกฎหมายและจัดตั้งกองทุนเพื่อแก้ไขปัญหานี้โดยตรง

2.6 ขาดเอกภาพในการดำเนินการของรัฐไทยต่อบุคคลไร้สัญชาติ พบว่า 1) รัฐไทยต้องจัดการเกี่ยวกับบุคคลที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยและอาศัยอยู่เป็นเวลานานที่ไม่มีสัญชาติไทยและเกิดในประเทศไทยให้ครอบคลุมทุกลุ่มเป้าหมายเฉพาะชนกลุ่มน้อยและ

กลุ่มชาติพันธุ์ ตามที่คณะรัฐมนตรีมีมติรับรองสถานะให้อาศัยอยู่ถาวรในประเทศไทยไว้แล้ว รวม 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้อพยพพลัดถิ่นเชื้อสายไทยจากจังหวัดเกาะกงประเทศกัมพูชา ที่อพยพเข้ามาก่อนและหลัง 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2520 2) กลุ่มพลัดถิ่นสัญชาติพม่าเชื้อสายไทย ที่อพยพเข้ามาก่อนและหลัง 9 มีนาคม พ.ศ. 2519 และ 3) กลุ่มชาวลาวภูเขาอพยพ ทั้งนี้เฉพาะผู้ที่ได้รับการสำรวจจัดทำทะเบียนประวัติและมีเอกสารแสดงตน (เข้ามาถึงวันที่ 18 มกราคม พ.ศ.2538) โดยให้สำนักบริหารทะเบียน กรมการปกครอง ให้ได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป (แต่หลักเกณฑ์นี้ไม่ครอบคลุมกลุ่มบุคคลผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียน ประเภทที่อาศัยอยู่มานาน ซึ่งสำรวจภายใต้ยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลในระหว่างปี พ.ศ. 2549 ถึงปี พ.ศ. 2552) ภายใต้เงื่อนไข คือ (1) ไม่ปรากฏหลักฐานการมีและใช้สัญชาติอื่น (2) เป็นบุคคลที่เกิดและมีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรไทยต่อเนื่อง โดยมีชื่ออยู่ในเอกสารทะเบียนราษฎร และมีเอกสารทางราชการที่แสดงว่าเกิดในประเทศไทย (3) ได้รับการศึกษาตามหลักสูตรที่ทางราชการไทยกำหนดหรือสามารถพูดและฟังภาษาไทยเข้าใจ (4) มีความประพฤติดี ไม่เคยรับโทษคดีอาญา เว้นแต่ความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือลหุโทษ (5) ประกอบอาชีพสุจริต (6) ไม่ประพฤติการณ์ที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ เราได้รับความมั่นใจต่อการดำเนินการต่าง ๆ ต่อการได้รับการแปลงสัญชาติแล้วจะทำให้มีความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินได้อย่างสมบูรณ์

3. แนวทางนโยบายการบริหารจัดการบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

ได้มีการสัมภาษณ์และการจัดเวทีระดมสมองเพื่อหาแนวทางและวิธีการดำเนินการโดยอาศัยฐานข้อมูลของเจ้าหน้าที่องค์กรภาครัฐและเจ้าหน้าที่องค์กรภาคเอกชน มีแนวทางอยู่ 5 ลักษณะได้แก่ 1) การจัดการสถานะและสิทธิของคนไร้สัญชาติ พบว่า ต้องดำเนินการด้วยความระมัดระวังตามหลักกฎหมายและระเบียบปฏิบัติแต่อาจจะมีเงื่อนไขทางกฎหมายบางฉบับที่ไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงในการแก้ไขปัญหาคนไร้สัญชาติ ขาดการจัดการที่เป็นระบบสากลนิยม ขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญของหน่วยงานที่รับผิดชอบ และกฎหมายยังสร้างความเท่าเทียมกันทางเพศไม่ได้ 2) วิธีการให้สถานะที่ถูกต้องแก่คนไร้สัญชาติ พบว่า ต้องอาศัยโครงสร้างอำนาจทุกขั้นตอนในการพิจารณาดำเนินการเนื่องจากกฎหมายที่บังคับใช้ในเรื่องเดียวกันมีหลายฉบับและบทบัญญัติผลของกฎหมายในเรื่องเดียวกันแต่ต่างกัน โดยเฉพาะพระราชบัญญัติสัญชาติ พระราชบัญญัติทะเบียนราษฎร พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว และการตรวจพิสูจน์ทราบบุคคล (DNA) ระเบียบและกฎเกณฑ์ไม่เอื้ออำนวยต่อหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ทำให้ขาดการยอมรับ 3) การได้สถานะ

โดยหลักกฎหมายไทย พบว่า มีข้อมูลบางประการเกี่ยวกับคนไร้สัญชาติที่ถูกละเลยเนื่องจากมีความไม่ชัดเจนในการปฏิบัติให้กับข้าราชการที่ปฏิบัติงานอาจจะทำให้บกพร่องโดยสุจริต อาจจะขาดความมั่นใจในการปฏิบัติงาน การเข้าไม่ถึงและไม่ได้รับข่าวสารจากทางการราชการของรัฐไทยทำให้เสียโอกาสในเรื่องของสิทธิที่จะได้รับ และรัฐแต่ละรัฐย่อมมีอำนาจที่จะออกกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ให้สัญชาติแก่บุคคลได้ แต่ต้องไม่ขัดกับสิทธิของรัฐอื่น ขาดวิธีการจัดการกฎหมายทั้งในตัวบทและวิธีใช้บังคับและแนวปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริง ทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติสู่การแสวงหาผลประโยชน์และถูกละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานส่งผลต่อความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน 4) การให้สิทธิในสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ พบว่า ต้องปฏิบัติตามกฎหมายโดยเคร่งครัดมีอยู่ 5 วิธี คือ ตามหลักสืบสายโลหิต ตามหลักดินแดน โดยการสมรส โดยแปลงสัญชาติ และโดยผลของกฎหมาย แต่ปัญหาเช่นนี้จะต้องการแสวงหาความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อรักษาความมั่นคงและการสร้างสันติภาพระหว่างชายแดนซึ่งต้องใช้กลไกเจรจาแบบทวิภาคี ไตรภาคีและพหุภาคีจึงจะสามารถแก้ไขปัญหาได้โดยแสวงหาผลประโยชน์ร่วมกันเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ของประเทศชาติ 5) รัฐบาลไทยกับการรับรองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานแก่คนไร้สัญชาติ พบว่า ต้องจัดทำทะเบียนประวัติทุกกลุ่มคนไม่เลือกปฏิบัติ โดยจะต้องมีคลินิกและผู้เชี่ยวชาญคอยให้คำปรึกษาด้านกฎหมาย มีฐานข้อมูลและการสื่อสารต่าง ๆ เป็นระบบเปิดมากขึ้นโดยไม่มีการปิดกั้นช่องทางหรือกติกาที่รัฐกำหนด ตลอดจนการลดมิจฉาทิฏฐิและทัศนคติแบบชาตินิยมตลอดจนความมั่นคงของชาติที่เป็นเครื่องมือเพื่ออ้างความชอบธรรมในกระบวนการยุติธรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ควรจะศึกษาโครงสร้างทางอำนาจและจัดระเบียบเกี่ยวกับคนไร้สัญชาติไทยทุกกลุ่มชนชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยทั่วทุกแห่งและทั่วทุกภูมิภาคแบบไม่เลือกปฏิบัติเพราะเห็นแก่ผลประโยชน์โดยการนำเครื่องมือที่ทันสมัยเข้ามาช่วยใน การบันทึกเอกลักษณ์บุคคลเพื่อเป็นฐานข้อมูลและฐานข้อมูลจะต้องเที่ยงตรงตามลักษณะที่ได้รับการพิสูจน์อัตลักษณ์ไว้ทุกประการเพื่อป้องกันความซับซ้อนและปลอมแปลงข้อเท็จจริง ให้ดำเนินการตามกระบวนการตามกฎหมายไทยและกฎหมายระหว่างประเทศโดยยึดโยงกับหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานเป็นสำคัญ

2. ควรจะศึกษาบริบททางกฎหมายไทยด้วยการปฏิรูปกฎหมายที่เกี่ยวข้องเนื่องจากมีหลายฉบับเกินความจำเป็นและผลทางกฎหมายมีความแตกต่างกันและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังขาดความรับผิดชอบ ขาดความเชี่ยวชาญ จำเป็นต้องมีหน่วยงานที่เป็นเอกเทศรับผิดชอบโดยตรง

3. ควรศึกษาการกระจายอำนาจร่วมศูนย์ในการอนุมัติการให้สัญชาติเพื่อลดขั้นตอนต่าง ๆ โดยกระจ่ายและแบ่งอำนาจความรับผิดชอบให้กับท้องถิ่นที่เป็นจังหวัดชายแดนได้มีบทบาทต่อการแก้ไขปัญหาด้วยความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

4. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบแนวทางแก้ไขปัญหาคนไร้สัญชาติทั้งในระดับประเทศและระดับโลกเพื่อนำมาเป็นบรรทัดฐานทางกฎหมายในการปฏิบัติหน้าที่และประกอบการพิจารณาตัดสินใจเพื่อการกำหนดแนวทางนโยบายของรัฐบาลไทย

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องแนวทางนโยบายการบริหารจัดการบุคคลไร้สัญชาติไทยเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยเมตตาจิตและความอนุเคราะห์ให้คำปรึกษา แก้ไขและปรับปรุงจากบุคคลหลายฝ่าย และจากองค์กรหลายแห่ง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านในมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ที่ให้การสั่งสอนในหลายแขนงวิชา ทั้งด้านวิชาการและการดำเนินชีวิต ตลอดจนถึงความเมตตา และกำลังใจที่ให้กับศิษย์ตลอดมา จนสามารถฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ ไปได้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคณาภูมิ กรรมการที่ปรึกษาหลักที่ให้ความกรุณากับผู้วิจัยเป็นอย่างยิ่งในการให้คำปรึกษาด้วยเมตตาแนะนำแนวทางตั้งแต่เริ่มต้นจนงานวิจัยนี้ได้สำเร็จลงอย่างสมบูรณ์ ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิสิงห์ ในการให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะ ที่มีคุณค่าต่องานวิจัย ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัชรินทร์ สุทธิศัย กรรมการที่ปรึกษาร่วมที่ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการปรับปรุงงานวิจัยผู้วิจัยซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านที่ได้ช่วยตรวจสอบชี้แนะการปรับปรุงเครื่องมือเกี่ยวแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัย ขอกราบขอบพระคุณทรงคุณวุฒิทั้ง 9 ท่านที่เสียสละเวลาเพื่อเสวนากลุ่มในการระดมสมองพร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาให้งานวิจัยนี้ และขอกราบขอบพระคุณอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ที่อนุมัติให้ทุนสนับสนุนการศึกษา และขอขอบคุณอาจารย์ดร.พรหมมินทร์ กองแก้ว นักวรรณคดีภาษาอังกฤษ ประธานสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างสำเร็จลงได้อย่างสมบูรณ์

อนึ่ง คุณค่าและประโยชน์ใด ๆ อันพึงมีของการวิจัยฉบับนี้ต่อผู้สนใจศึกษา ผู้วิจัยขอน้อมรำลึกถึงพระคุณของบิดา มารดา ผู้เป็นบุพการีแห่งชีวิต ตลอดจนครูอาจารย์ ภรรยาและบุตรทั้งสองของข้าพเจ้าและผู้มีพระคุณทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

กุลพล พลวัน. **พัฒนาการของสิทธิมนุษยชน**.กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2538.

จุลชีพ ชินวรรโณ. “นโยบายต่างประเทศของไทย:ภูมิหลังและแนวโน้มในอนาคต”. **เอเชียปริทัศน์**. 3 (เมษายน-มิถุนายน 2523) : ม.ป.น.

ชวลีย์ ณ ถลาง. **เหตุการณ์ปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2548.

ชะวัชชัย ภาติณธุ. **กระบวนการเรียนรู้และปฏิบัติการณ์สิทธิมนุษยชน**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2548.

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ และคนอื่น. “ประวัติศาสตร์แห่งชนชั้นและความเหลื่อมล้ำทางภาษา-วัฒนธรรมชนชาติพื้นเมืองในสังคมลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง”. **วารสารรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์.** 1, 1 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2555) : 126-145.

เพ็ญนภา จันทร์แดง. **“จอบิ” บุคคลไร้สัญชาติ : ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนจากผลพวงการสร้างรัฐไทยสมัยใหม่**. โปรแกรมวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, 2547.

ภรณี แก้วบวร. **การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของแรงงานพม่าในพื้นที่จังหวัดเชียงรายหลังการรับสื่อ**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2555.

ยศ สันตสมบัติ. **อำนาจพื้นที่และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ : การเมือง วัฒนธรรมของรัฐชาติในสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์กรมหาชน), 2551.

เลหล้า ตรีเอกานุกูล. **การปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมไทยและผลกระทบของการถูกจำกัดสิทธิ์ที่มีต่อคุณภาพชีวิตของบุคคลไร้สัญชาติไทยชาวไทยใหญ่จังหวัดเชียงราย**. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2549.

สภาความมั่นคงแห่งชาติ. **ยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล.** กรุงเทพฯ: มติสภาความมั่นคงแห่งชาติเมื่อ 12 มกราคม 2548, มติคณะรัฐมนตรี เมื่อ 18 มกราคม 2548**.**

สัญญา เคณาภูมิ. “การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์โดยวิธีการจัดการความรู้”. **วารสารราชพฤกษ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. 12, 1 (มกราคม-เมษายน 2557) : 1-14.

อรอนงค์ น้อยวงศ์. **กัมพูชานโยบายต่างประเทศไทยสมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2541.

อนุชาติ พวงสำลี. **พลเมืองไทย ณ จุดเปลี่ยนศตวรรษ.** กรุงเทพฯ: อรินทร์บุ๊คเซ็นเตอร์, 2543.

อรรถ นันทจักร์. **ความรู้และมายาคติเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ "ลาวพวนผู้ไทลาวโซ่"**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2546.

Ayten Gundogdu. **Rightlessness in an Age of Rights : Hannah Arendt and the Contemporary Predicament**. Doctor of Philosophy, the Graduate School of University of Minnesota, 2008.

Nadia Latif. **In partitioned Territory : Kinship and Belonging in Palestinian Refugee Camp**. Doctor of Philosophy in the Graduate School of Arts and Sciences. Columbia University, 2010.

Sandee Pyne. **Migrating Knowledge : Schooling , Statelessness and Safetyatthe Thailand-Burma Border**. Doctor of Philosophy, International Education Policy Program, Education Policy and Leadership Department. University of Maryland, 2007.